

ИУТИК

SISU.

1. Sajab lund	<i>Ursula Freiman</i>
2. Ja vaikselt, nagu häbenedes	<i>M. K.</i>
3. Maakri tän. nr. 28	<i>Vilma Loo.</i>
4. Tagant kolmandas reas	<i>M. K.</i>
5. Millega tegeleb eelmine lend	<i>vil! Heli Toomara</i>
6. Retk Soome	<i>Valda Aaviste</i>
7. Mida arvata diletandist	<i>Aino Liidak</i>
8. Aguli-Mann. (Järg.)	<i>S. Volberg</i>
9. Muljeid vaidlusõhtult	<i>Aino Liidak</i>
10. T. K. V. Ü.	<i>M. O.</i>
11. Arvustusi	{ <i>M. O.</i>
	{ <i>T. V.</i>
12. Teateid	{ <i>A. T.</i>

URSULA FREIMAN.

Sajab lund.

Sajab lund.

On see tõsi?

Laps väljas, mu akna all

rõõmust lööb kokku käsi.

Sajab lund,

aeglaselt valged räitsakad

aknale langevad.

Oksad vana kastani

katavad hellasti.

Sajab lund...

vaikne kahin

tuppa hiilib avat aknast;

suigulav sosin

rahu toob armast.

Ja vaikselt, nagu häbenedes...

ga laua taga istub ärevusest punaste põskedega tütarlaps, igal laual lebab valge tunnistus ja iga tunnistuse kõrval on kuuseoks, lõhnav, roheline ja raske, mille okastesse on pistetud valge põlev küünal. Tõesti, nagu oleksid sattunud muinasjutu metsa, nii imeliselt sädeleb ja virvendab täna too muidu nii tõsine ja soliidne klassituba.

Nelikümmend noort häält laulab tuttavat jõululaulu, nelikümmend südamekest põksub rõõmust ja ootusest. Ah ei, ma eksisin, kui ütlesin nelikümmend — too brünett tüdruk esimeses pingis vaatab tüdinult küünaldele, tüdinult tunnistusele, kuuleb tüdinud ilmega teiste laulu.

Kui õpetaja on klassist lahkunud, kogunevad kõik selle mustajuukselise ümber.

„Annika, kas sa ikka veel väidad, et ei tunne rõõmu jõuludest?“

„Kuule, kuidas võid olla nii tuim?“

„Oleks tal veel paha tunnistus, nagu minul“, naeratab ohates väike Asta.

„Annikal — ja paha tunnistus!“ hüüab tarmukas Rita, „ta on lihtsalt blaseerunud!“

Annika sinisilmad täituvad pisaratega. „Tõesti pole, usu mind! Ma ei tea, mis see on, et mulle enam midagi rõõmu ei valmista!“

„Nii palju võib ju pühade ajal teha“, seletab Rita, „tee referaat valmis, mis sind nii kaua ähvardab; käi teatris — taevake! Küll mina käiksin teatris, kui oleks sinu „rahad“ käes!“

„Ah — ükskord jälle niikaua magada, kui süda soovib,“ haigutab Erna, „ja häid sõõke saab ka,“ limpsab ta keelt.

Viive tõmbab paar korda kammiga läbi plaatina-blond lainete: „Käi kinos, käi külas — minul pole kunagi igav.“

Kammike kaob rahakotti ja valmis ongi meie Viive.

„Jätke te kõik oma pealiskaudsed rõõmud“, hüüab Maimu — klassi kunstniku hing, „kas sinule ei paku erilist elamust jõulune lumine mets, kas sul pole ülev tunne suures kirikus hiiglasliku kuuse all, kui kuuled igivana jõuluevangeeliumi? Kas sinule ei mõju imeilusad korallid?“

Annika kehitab ohates õlgu: „See on ilus, ma tunnen seda, kuid ta ei kutsu minus siiski esile jõulurõõmu!“

„Lõpp nüüd sellele, häid pühi!“ Viive võtab Annika käealt kinni, „Lähme!“

Ja nüüd nad lähevad. Kuus tüdrukut, kõigil rõõmsad näod, igaüks kõigutab käes oma kuuseoksa. Nad siirduvad kesklinna tänavate poole, kus valitseb suur elevus. Veetakse kuuski, kuulduv hõikeid, lapsed seisavad sabas vaateakende taga ja imellevad väljapandud muinasjutulisi esemeid. Kes teab, mis sealt küll peaks homme kodus kuuse all lebama?

Meie kuus ei peatu. Neil on oma kindel siht — „koogipood“ — nagu nad ise ütlevad, veidi kesklinnast eemal. See traditsiooniline retk ei või ka tänavu sooritamata jääda, eriti kuna ta ju viimne sellelaadiline on. Kus nad küll tuleval aastal omi jõule vastu võtavad — kes teab?

Igaüks valib oma maitse kohaselt, seistes pagari leti taga, kes rummikoogi,

kes „napoleoni“. Annikagi unustab oma südamevalu. Järsku vaatab kella: „Nojah, selge, oma bussi olen ma muidugi maha maganud!“ Haarab lauvalt oma kuuseksa ja kiirustab takso-autode seisukoha poole.

Erna vaatab talle kadetsedes järele: „Nüüd sõidab ta taksos oma maa-lossikese poole!“

Lumi krudiseb jalgade all. Lumest rasked kuuseoksad lasevad osa oma koor-mast vaikselt Annika selga libiseda. Üksikud tähed hakkavad vilkuma taeva sametisel tuustal.

Äkki kuuleb ta kiunumist. Pöörab ehmunult ümber — ei midagi. Siis jälle — seal puu all liigutab keegi! Annika kiirustab kuuse varju häälitseja poole.

See jutt lossist on nüüd küll liialdatud, aga Annika vanemad omavad kena luksusmajakese linnast väljas keset kuusemetsa.

Auto vurab läbi hämaruse; jättes selja taha linna, kus juba süüdatakse tuled. Lühike talvepäev on lõpule jõudmas. Annika astub autost välja, veerand kilomeetrit läbi kuusemetsa koduni tahab ta veel jala käia.

Ja siis järsku, vingudes õnnest, haledudest ja külmast, tormab saba liputades väike kutsikas ta sülle. Nii südamlikult ja tormiliselt nagu seda vaid koerakutsikas teeb, kes kaua on üksi olnud, kes en-nast kõigest südamest hälitseb, jah, kes lausa nuuksub kaastundmusest enese vastu.

Annika võtab ta sülle — milline paksuke — „just kui teevorst“, peab ta mõt-

lema. Koerake ronib põue, väriseb ja niuksub veel vaid vaikselt. Oo, see inimene siin on nähtavasti aru saanud ta kannatuste hiiglaslikkusest, on mõistnud ta sangarikkust. Rahuldet ohkega sulle ta silmad ja uinub.

Kes jookseb seal mööda teed? Imeline, ta kaldub teelt kõrvale, siis tuleb jälle teele. Kas ei kostu isegi nuttu? Muidugi, plikakene, nii umbes kümneaastane nutab ja hüüab: „Maksi, Maksi!“

Ja selgus. Tema Maksi see oligi, see kangelaslik maailmarändur, kes lamas vaikselt Annika põues. Järgnevad naeru ja rutuga segatud kallistused, häätahtlik löögike ja siis jälle silitus. Ei osata olla küllalt õnnelik ja tänada Annikat. Maksi vastab kõigele vaid ühe unise silma avamisega ja poolhabeliku sabaliputusega. Siis magab edasi, nagu poleks märga-

nudki kohavahetust. Plikake ruttab aga õnnelikku lauluviisi ümisedes minema.

Annika jõuab koju, imestunult — õnnelik naeratus näol. „Vaene tüdruk“, mõtleb ta, „mis jõulud oleksid tal olnud, kui ta Maksike oleks kaduma läinud? Millist suurt rõõmu see tüdruk nii väikest asjast võis tunda!“

Ta läheb saali, kus nurgas seisab juba hiigelkuusk. Värske vaigulõhn täidab tuba. Ei mingeid ehteid pole veel kuusele pandud. Ta seisab pimedas toas nagu ta on — õilis, puhas ja suursugune. Annika võtab taskust küünlajupi, kinnitab selle kuusele ja süütab põlema. Küünlake viskab viirastuslikke varje pimedas toas. Kuusk vaikib, tuba vaikib, vaid leegike krudiseb veidi värsedes.

Ja vaikselt, nagu häbenedes hiilib sürras tunne, puhas jõulurõõm Annika südamesse. M. K.

Vilma Loo, I g. kl.

Maakri tän. № 28.

„Tprrr!“

Suur kastikoorem peatub Maakri tänava nr. 28 asuva kolmekordse kivimaja ees.

„Siin ta vist ikka on, see „Endla“ komplekiteshas,“ arutab veovoorimees ja uurib plekksilti kivist väravapostil. Samal postil võime märgata kruvijälgi ja veidi tumedamat laiku, mis tähistavad kohta, kus kunagi asetseis soliidne tahvel kirjaga: „E. Lenderi Tütarlaste Eragümnaasium.“

Jah, see maja oli koolimaja, veel aastat paar tagasi oli ta täidetud elurõõmsa nooruse kilkamisega. Ent kuhu on jäänud nüüd kõik need noored aabitsajüngrid ja nende tsipa vanemad kaaslased? — Ära

läksid! Lahkusid ühel kevadel nagu kevaõeti alati, kuid ei tulnudki enam tagasi. Toodi siis majast välja kõik koolipingid, lauad, toolid,apid ja vana põrandaharigi. Laoti kõik veoautodele ja sõidutati minema. Võeti siis ära ka kooli nimetahvel väravapostilt.

Nii et õpilased läksid ees, mööbel viidi järele, jäid püsima ainult vana maja ja paju hoovil. Nemad jäid püsima, jäid muutumatuks nagu nad olnud aastaid ennegi. Jässaka pajutüve otsas kõlguvad endiselt niitpeened oksakesed. Pünkki paju ümber pole veel lagunenud. Mõnus oli tundide vaheajal sel pingil istuda ja või-

leiva kallal mugida. Otsatu lõbus oli koolihoovil mängida „põlemist“ või „muna“. Kehe suu tõmbus nutule kui tunnikell kutsus tagasi klassidesse.

See klassidesse kogunemine oli alumisel korral asuvate klasside õpilastele üks vägagi omapärane toiming. Mõni ikka lipstlipsti läbi akna klassi, ise veel piiluti selja taha, et ega keegi ei näinud. Küllap siiski vahel nähti ja ega kurvad tagajärjedki vist mõnikord puudunud, kuid kel sellest aega oli hoolida.

Suurem osa õpilasi oli sunnitud „kahjuks“ siiski läbi ukse sisse minema. See tekitas harilikult niisuguse trügimise, et tihtilugu oli kuulda mõnd hirmunud häält: küllap nüüd lõhuvad oma trügimisega maja ära!

„Trügimislõbu“ saadi siiski „nautida“ ainult sügiseti ja kevadeti. Talvel oldi sunnitud leppima ka vaheaegadel maja sees viibimisega. Ja egas keegi igatsenudki nii väga välja külma ja tuule kätte. Paljud külmakartlikud isegi muutusid veendunud „ahjusoendajateks“. Peale ahjuäärsete soojade kohtade olid suures lugupidamises, eriti vanemate õpilaste seas, n. n. „vaiksed nurgakesed“, mida koolimajas ka külluses leidis. Olid tihti õige pimedad ja umbsed urkad, kuid ikkagi valged küllalt, et raamat käes tuupida õppimata jäänud koduseid ülesandeid. Samal ajal kui vanemate klasside õpilased hoolega tuupisid, lõbustasid end nooremate klasside õpilased saalis. Need, kelle juures „ema ja lapse“ ning „seina kula“ mängimine veel lugupidamises oli, nägid õlitatud saalipõrandal jooksmisega tõsist vaeva. Egas see jooksmine seal nii lihtne olnudki, oli ju aastahammas saalipõranda üpris künklikuks purend.

Kuid ega kool pole ainult mängimiseks ja ega ükski vaheaeg ei kesta igavesti! Suurem osa ajast tuli viibida klassides, mis

polnud kuigi avarad ega valged. Nüüd vaatad küll, et on kõik väikesed ja pimedad toakesed, kuid tollal arutati nii mõneski klassis, et küll on hea, tuleval aastal saame suure ja valge klassi. Oli küllalt ka neid, kes rõõmustasid, kui oli oodata kitsasse ja pimedasse klassi kolimist. „Ootoot, ma lähen istun sinna ahju kõrvale taha pinki, küll seal on hea töid maha treida ja spikerdada, ega sinna keegi näe!“

Peale selle oli igal klassil tugevasti arenenud omapära: ühte klassi pääsmiseks pidid läbistama pimedat esiku; teises algas ukse juurest trepp, mis viis oma 5—6 astet allapoole; ja kolmandal — oh seda rõõmu! — kolmandal olid akendel eesriided, küll oli hea neid üles ja alla tõmmata. Ühes klassis isegi kummitas! Sügisõhtuil, kui ses klassis tuled kustutati, itmus klassi seinale ebamäärane valge kuju, kelles mitmed tundsid selgesti ära nunnaristiga. Mõned siiski julgesid tõendada, pelevat mingit kummitust, vaid ainult seinale langev üle tänava asetseva laterna valgus, mida osaliselt varjasid puud. Aga kes seda uskus!

Tore on viibida majas, kus kummitab, siiski igatsesid mõned sealt ära. Aga egas kuigi kaugemale, ainult üle hoovi asetsevasse n. n. „teise majja“, sest kes oli juba „teises majjas“, võis täie õigusega rääkima hakata „siis kui ma kooli lõpetan...“ — asusid ju seal ainult kolm viimast klassi. Vähemate klasside õpilastele oli „teine maja“ tundmatu maa, kuhu ainult mõne üksiku jalg oli pääsnud, ning kes sest ka otse hirmulugusid rääkisid. Aukartusega vaatasid nooremad õpilased neid „suuri“, kes igal pool olid eesõigustatud seisukorras, sest „neil on kiire, nad on ju teisest majast.“

Mis said aga kõik „teise maja“ saladused ja koolimaja huvitavad nurgakesed ühe otse müstilise koha — köögi — vastu,

mitte kui midagi! Köök, kus valitses kooliteenija „absoluutne monarhia“, omas täielise keemialaboratooriumi ilme. Seal levis alatasa salapäraseid hõnge ja aure, ning alatasa kees pliidil midagi suure sussemisega üle. Sisseminek oli kahjuks keelatud, ainult läbi akna sai heita uudishimulikke pilke keelatud maale, sealjuures

pidas mõnigi kooliteenija valget põlle lummutiseks.

Nii kummitas vana maja klassides ja nurkades isegi päise päeva ajal. Nüüd on aga kõik tondid koos koolipinkidega majast lahkunud. Majas töötab kompvektivabrik õuel aga laadib voorimees koormalt tühje pakk-kaste.

Tagant kolmandas reas.

aire käed, mis kinoküllastajate pileteid vastu võtsid, värisesid. Ta seisis suures, peeglitega kaunistatud pealinnakino ooteruumis, rebis pooleks piletid ja otsis siis pimedas kinosaalis kohta küllastajaile, saalis, kus linal arenes põnev sündmustik.

Ent Mairele näis sündmus, mis oli aset leidnud umbes viie minuti eest, palju põnevamana kui iga film. Ta oli parajasti näidanud taskulambi piimja valguse abiga istet kehakale vene daamile — Maire tundis veel praegugi ninas ta lõhnaõli — kui järsku kostus ta selja tagant: „Palun, preili, esimene koht!“ Maire lardus. Hing jäi kinni. Mõte lakkas töötamast. Siis eraldas ta üksikuid helisid — diiva linal laulis oma madala ja pehme häälega. Ja siis ei tajunud Maire jälle midagi. Alles küllastaja kannatamatult päriv: „Noh?“ kutsus ta tagasi teadvusse. Masinlikult näitas Maire talle koha — tagant kolmas rida tee ääres — pidas ta meeles.

Maire ei teadnud isegi, kuidas ta jälle ooteruumi jõudis. Vastasseinas olev peegel näitas talle lumivalget nägu ärritusest põlevate silmadega.

See oli ju Toomas! Toomas, kes kolme aasta eest oli rännanud uude maailma, et seal õnne otsida. Selle leidnud, pidi Maire talle järgnema. Ent Toomalt polnud ainustki rida saabunud. Maire oli kahelnud, kartnud ja lootnud. Ta oli enesele lohutades öelnud, et küllap Toomas ei kirjuta seepärast, et tahab teda, Mairet, üllatada. Ja nüüd peabki see nii olema. Sest Toomas on siin. Maire kutsus tagasi mällu vastmöödunud hetki.

Ta oli enese taga kuulnud Tooma häält. Oli ennast järsku ümber pööranud — Tooma käes krabises programm, seemiškinga ots oli vaiba veidi üles lükanud. Maire oli läbi hämaruse selgesti näinud Toomale nii omase sirge ja lühikese nina kontuuri, oli näinud ta tumedaid silmi.

Läheks juba saalis valgeks! Maire põles ootusest. Surus kõrva vastu polsterdatud ust — seest kostus kaeblikke

viiulihelised. „Aga kui Toomas on nüüd rikas, võib-olla ta ei taha enam midagi teada kohanäitajast „Savoy-Palace's“, peab Maire mõtlema. Põskedele tulevad punased laigud, kurgus pitsitab.

Järsku kostub seest lõpp-akkord. Läheb valgeks, inimesed kobistavad püsti tõustes, mõned nuuskavad nina. Maire süda klopib lõhkemiseni. Nüüd peab ta minema! Järgmistest minutitest oleneb kogu ta elu. Maire astub punakalt valgustatud saali, komistab üle läve. Sääb ta istub — tagant kolmandas reas — ja silitab parajasti käega üle juuste.

„Milline peen ja valge käsi,“ vilksatab läbi Maire aju, „elu on tal siis küll hea.“ Maire teeb nagu oleks tal ettepoole asja, möödub Toomast. Siis piilub vargsi üle öla tagasi — Jumal! Maire pöördub kannal peal ringi. Ja vastas istub blond noormees hele-helesiniste silmadega ja kergelt püsti ninaga.

Noormees, kes ei suuda aru saada, miks kohanäitaja-preili talle nii mõttetult-imestunult ja otsekui hirmunult otsa vaatab, nihutab ennast ebamugavalt toolil, punastab, ja teeb paar kobavat liigutust oma kaelasideme kallal.

M. K.

Vil! Heli Toomara.

Millega tegeleb eelmine lend.

h endised kaasvõitlejad kallid, uskuge, te kooli värskematel vilistlastel on juuksed juba päris hallid. Mis te siis mõtlete, ei ole ju kerge see elu, kui praeguses koolis tuleb meil igapäev rookida kalu.

Muidugi, nii hull see lugu nüüd jällegi pole, aga sellegipoolest on asi kaunis kole.

Nagu te ehk olete juhulikult saanud teada, kavatsesid abiturientidest 1937 nii mõnedki oma sammud instituudi poole seada. Mõned tahtsid õpida tehnikat, teised kodumajandust, aga eitada ei saanud edasiõppimise vajadust. Ja et neile kustki kõrva kostis kaja, et haritud perenaisi on vaja, siis suurt poolehoidu leidis 25. lennus kodumajanduse instituut.

Kui külastate meid, ärge otsige maja uut. Väike roheline hoone on me kool, kuid niivõrd suur on me juhtide hool, et juba kerkib uue maja müür, kus enam ei tee muret ruumide kitsusega üür.

Ärge lootke leida siit meie lennust nelja-viit, oh ei, koos on kogu „vaimne eliit“. Siin kaheksa on koos meid, nende hulgas mõnigi „cum laude“ neid, kes nüüd avaldab erilist armastust supipottide vastu ja põlleta-rätita ühtegi sammu ei astu. „Tempora mutantur...“ etc, nii paljudest on jäänud meelde ladina keelest (kui on viga sees, siis vabandust, õige vorm on läinud meelest).

Üldse peab ütlema — ja see asi paneb mõtlema — et 25. lennust on pärit mõlema klassi (A ja B) vanemad, küllap nad siis ikka olid teistest soliid-

semad ja paremad. A klassis, kuhu muide kuulub seitse meist, on selleks I. K. Tema vist sellest klassivanema ametist üldse lahti ei saa. Eraelus mängib vahetevahel ikka veel klassi naljahammast ja tundideski ei etenda kunagi soolasammast.

Tema pinginaabriks — sõbrannaks on M. A., lahus nad ühtegi sammu astuda ei saa. Ühiselt nad kitleid ja öösärke õmblevad, ühiselt ka suunurgad naeratusis tõmblevad.

Kolmas tuttav eest pingist on H. T., temagi valvab, et piim üle ei kee, et koogid õigel ajal ahjust võetak ja et liigset maitsmise „maaniat“ ei põetaks.

Teises pingireas istub L. S., väga hoolikas perenaine. Temal on alati suur mure — kas tuleb toit välja ka tõesti tore.

Vanu traditsioone jätkab F. O., ja kes võikski teine olla too, kes klassis hoolitseb puhta õhu eest ja kes ei hooli ka põrandapesuveest, kui kaalul on köögi puhtus ja kord.

Viimases pingireas istuv A. B. on juba teine sort. Ega temagi põlga ühtki tööd, ainult et magustoitude tegemisel kõik teised üle lööb, loomulikult siis oma töövilja ise parima isuga sööb.

Samuti tema ammune pinginaaber E. G. on tihti kummardamas üle lee (selleks on meil elektripiilt — igatahes moodsad perenaised väljuvad siit).

Ainsana on eraldunud B klassi V. K., kellega A klassi vanem „sugugi läbi ei saa“. See tähendab avalikus elus, kui klassivanemad A ja B. Eraelus on neil küll ühine koolitee.

Palun aga mitte arvata, nagu teeksite vaid endile süüa — ei meil jätkub söögist veel väljagi viia. Juba kuu aega toilitustame ametnikke Harju maa-valitsusest ja ei pääse meist keegi sellest talitusest. Igatahes kosume hästi,

nii nagu meid pärast „kurnavat gümnaasiumi“ teha kästi. See moodustabki meie ainsa mure suure, et võtame siin päevast-päeva aina juure.

Ekslik oleks jällegi arvata, nagu viibiksime päevad läbi ainult köögis — oh ei, meie teadmised ei laiene ainult söögis. Teeme ka näputööd, mõned isegi vaimustunult päevad ja ööd. Ilusaid asju valmib me näppude all, olgu see siis laudlina, beebijakk või sall. Aga üks ole ka harutamisega vaeva nähtud ja mitmeid kordi tööd ümber tehtud, enne kui see armu leiab kõrgemal pool. Kuid küllap kulub eluskord ära praegu raisatud vaev ja hool.

Õpime koolis veel, kuidas eraldada mööblitel päklipuust kaske, kuidas teha aset ja puhastada vaske, kuidas kasvatada sõnakuulmatut last ja milline on otstarbekohasem küttepuude kast. Kuid ka vaimuinimeste eest on kantud hoolt, need võivad teritada oma loogikanoolt sotsialoogia ja sotsiaalpedagoogika tundides, millised ained mõnele lähevad pähe küll ainult sundides.

Ainult üks asi hästi ei lä'e, me nimelt päevavalgust üldse ei näe. Hämaras tuleme koju, pimedas läheme kooli, kuid ega meie sellest nagunii ei hooli. Kuna tööpäev on tõesti üsna pikk, siis peab ju loomulikult olema juba pimedik, kui koju saame.

Vahetevahel mängime ka seltskonnadaame. Korraldame õhtuid teejoomisega ja püüame teineteist üle trumbata hubase meeleolu loomisega. Muidugi keerutame neil õhtuil ka jalga ja ootame siis taas pikisilmi, kas juba järgmine teeõhtu ei alga.

Kokkuvõttes: meie koolis võib saada nalja, näha tõsist tööd ja noorusindu parimas mõttes. Sellepärast soovitan: igaüks sinna kooli mingu!

Valda Aaviste.

Retk Soome.

uli suvi. Tänavad kattusid kord-korralt paksema tolmukihiga, päike kõrvetas valusalt. Naervad tütarlapsed olid juba ammu linnuparvena laiali lennanud. Tüütavaks ja igavaks muutus linn. Otustasime koos sõbratari-

ga sõita Soome, meie hõimude kaunist kodu külastama.

Pole vist keegi kunagi äpardusteta reisi läbi elanud. Või on? Mina küll mitte. See reis algas äpardusega. Olin kas liiga uutes oludes või väikesel määral reisipalavikus, nii et mõned piasiasjakesed jäid paratamatult „kahe silma vahele“. Õnnetuseks osutus selliseks piasiasjakeseks reisikaart, mille unustasin kohvrisse. Eksitust märkasini alles siis, kui mind takistati laevale minemast. Lõpuks lahenes kõik üsna ilusasti, ainult et segadust oli palju, ärritust ka. Ülesõit oli unustamatu, kuna meri oli vaikne ja sinine, päikesepaistel hõbedaselt sirendav.

Midagi suurt elasime läbi, kui hakkas paistma Helsingi. Vaevalt oli kadunud silmapiirilt Tallinn, siis veidi puhkust silmale — aina vesi, ja juba võis kaugelt näha päikeses helenduvat Helsingit. Milline huvitav kontrast, milline vaade. Alles seisis silmade ees pilt meie Tallinnast, merelt vaadatuna kuidagi tumedast, kesk-aega meenutavast ja teravajoonelisest, kui juba kerkis uus pilt silmade ette, pilt heledast Helsingist — Põhjamaade heledast linnast. Heledad olid päikesest valgustatud majad, heledad paljud kaljusaared meres. Kõik nii tüüpiliselt soomelik.

Nüüsiis jõudsime Helsingisse. Kohe algas tutvumine linnaga, ühest uksest välja, teisest

sisse, ühe vaatamisväärsuse juurest teise juurde. Ja kõik see peadpööritava kiirusega. Sest kellel oleks aega võõras linnas — kõike soovitakse näha, kõigeega tutvuda. Kõigepealt külastasime „Atheneumit“, Helsingi kunstimuuseumi, tutvusime Eduskunna hoonega ja käisime mõnel saarel Helsingi läheduses. Nagu uus maailm oli see. Kõik nii soomelik, ununes enese isik täiesti, tundusid endale väikese osakesena Soomest, soomelikkusest. Siiski — ma ei tohi hoopis kõrvale jätta neid väikesi ebameeldivusi, mis rikkusid ajuti tuju ja tegid meid veidi pahuraks ja morniks. Rootsi keele rohkus, mis puutub silma igal sammul, vihas tas meid üsna tublisti, ja õhtul pidime varakult magama minema. Milline nõudmine pärast nii sündmusriikast päeva!!

Järgmisel päeval jätkus me reis, edasi Marlebäcki Kausalasse, Soome naiskirjaniku Hella Vuolijoe ilusasse kodusse. Neli tundi pidime vagunis „loksuma“, palavas ja tolmuses vagunis. Vihkan raudteesõitu. Nii siis tundsin närvivat igavust, kuid nüüd tagasi mõteldes tuletan seda tänutundega meelde, seda igavust. Nimelt on ju tavaline nähe, et just igavus annab inimesele häid mõtteid ja „ideid“. Selleks „ideeks“ oli, et peaksime mängima „süütut tütarlast“, niipea kui saabume Marlebäcki. Loomulikult võeti ettepanek ühel häälel vastu, veel enam — otsekohe alustati selle teostamist. Kiiresti ilmusid kohvrast prillid, mis kaasa võetud „ettevaatuse pärast“, järgmisel hetkel asendus kirev sall tumedavärvilise ja tagasihoidlikuga, tume kostüüm aitas üldpilti kõigiti täiendada. Paar kammitõmmet läbi juukse, müts õige viisakalt pähe ja olingi valmis „süütu neiu“, nii umbes elmisest sajandist. Selle juurde muidugi tasandatud hää! ja mahalöödud pilk. Sellisena saabusin Marlebäcki. Suures

hallis võttis meid vastu pr. Vuolijoki ise ja veel palju teisi, palju soomlasi. See oli haruldasei ülev, eriline, võib-olla traagikoomilinegi hetk. Igatahes ainulaadne selliseist. Kogu tee olin õppinud oma osa, võideldes naeruga, mis tõi pisarad silmisse. Nüüd aga oli igasugune tuju naermiseks kadunud. Mäletan, ainult ühe korra naeratasin, siis kui märkasin vastuvõtjate hämmastunud-imestunud ilmet. Pr. Vuolijoki ei näidanud mingit imestust näol — sellest hetkest peale hakkasin teda eriliselt austama, võib-olla veidi kartmagi. Tervitus möödus kiiresti — kivi nagu langes südamest! Sama päeva õhtul loobusin tütarlast eelmises sajandist näitlemast — liiga labane tundus see mäng nii ilusas kohas kui Marlebäck. Enne päikese loojangut sõudsimise saarele, kus asus Hiiumägi, määratu kõrge kaljupank. Õhtu oli jahe, Kymi jõgi imelikult tume ja salapärane. Saarel ronisime kiiresti mööda kaljut ülesse. Milline vaade ülal avardus, selleks ei leia sõnu. Terve Soome oli meie ees, terve eriline ja uus maailm. Päike oli äsja loojunud ja veel laskus jumalagajātu purpur. Kaugemal oli udu — seegi polnud piimvalge, vaid purpurne. Ja ümberringi vesi ja saared, saared okaspuu-

metsadega, ja jälle vesi. Üle kõige aga üksindus, jumalik ja äraseletamatu, selline rahu, nagu ma teda pole kunagi ennem tundnud, iialgi meie maa ümmargusi künkaid ja lehtmetsi vaadeldes. See rahu jäi minusse pääsima terve selle Soomes olemise nädala kestel, see oli suurim, mida Soome mulle pakkuda suutis. Järgnes rida ilusamaid päevi, ei — järgnes — muinasjutt.

Olid paadisõidud, istus paadipäras noormees, tüüpiline hämelane, ja laulis tüüpilisi soome laule. Ja need lauludki olid mõistmatud, täis rahu. Kymi jõgi oli kristalselt sinine, sinised olid hämelasest noormehe ja sinised olid sõbratari silmad. Kõik oli üksainus muinasjutt. Kuid — iga jutt lõpeb kord, isegi muinasjutt. Tuli ärasõidupäev, tõi pakkimist ja veidi nukrust südamesse. Tagasisõit oli igav ja lõppes suure vihmaga. Mis loeb aga üksainus vihm sellise nädala kõrval?

Kui olen midagi vahele jätnud, unustanud kas soome kohvi või soome sauna, siis palun andestust. Muidugi sain ka kõigest sellest heast osa, kuid see kahvatub siiski selle suurima, soome laulu ja soome rahu kõrval.

Aino Liidak.

Mida arvata diletandist.

Eelmises „Sütiku“ numbris avaldetud artiklis „Mida arvata diletandist“ on toodud mitmeid väiteid ja arvamusi, millistega täiesti ühineda ei saa.

Kõige pealt: referendil ei ole endal täiesti selge, mida ta diletandi all mõistab, nii on ta annud diletandile veidi ebatäpse ja väärade definitsiooni. Ka talises tähenduses ei ole diletant see, kel-

leks referent teda tituleerib. Tuleb silmas pidada, et diletandil on kaks tähendust inimeste teadvuses, ühed tarvitavad ühte, teised teist. Enamuses peetakse diletandiks võhikut, asjatundja vastandit, teiselt poolt nn. asjaarmastajat, elukutselise vastandit. Need mõisted diletandist ei ole mitmes punktis kattuvad. Näit. üks asjaarmastaja ei pruugi sugugi võhik

omal alal olla. Neid mõisteid samal ajal kuidagi tarvitada ei tohiks, mida aga referent on siiski teinud: omas definitsioonis on ta kaldunud esimese vaate poole, hiljem, arutluses, aga ilmneb, et ta mõtleb kord ühte kord teist, enamasti räägib aga sest teisest diletandi mõistest.

Näiteks ta räägib Palusalust ja Keresest kui diletantidest. Sellega peaksid need suurimad oma ala esindajad Eestis referendi definitsiooni põhjal oma alasse pealiskaudselt suhtuma, mis on aga täiesti vale. Palusalule maadlus ja Keresele maletamine ei ole küll elukutses, kuid on elutöök, kõrgemaks eluülesandeks.

Sportlast-asjaarmastajat nim. amatööriks. Sportlane-diletant on samaväärne selle kurikuulsa pühapäeva sportlase tüübiga. Ega referent ometi Palusalut pühapäeva sportlaseks tembeldada ei taha? Oleks äärmiselt ettevaatamatu samm. Otse aubaavamine.

Edasi ta räägib kutselistest tegelas-
test. Ütleb: „Diletant võib olla positiivsem kutselisest tegelasest. Kutselisi tegelasi esindavad isikud, kes istuvad kohvikus ja kujutavad endast literaate ja kunstikriitikuid jne.“ Siin on raskeid sõnu tarvitatud elukutseliste vastu, kuid see süüdistus on liiga sihilik. See, et inimene kohvikuid külastab, ei olene sellest, kas inimene on elukutseline kirjanik või ainult kirjanik-diletant. Kohvikukultuuri harrastajaid leidub inimeste seas igast elukutsesest, olgu nad siis elukutselised või asjaarmastajad.

Ta leiab, et diletant võib ületada koolitatud erialamehe, olles huvitet asjast ja uurides seda omaks lõbuks. Seda on raske uskuda, eeldades seda, et selsamal erialamehel ka huvi pidi olema asja vastu valides omale ala ja selle juures omab kaugelt suurema ettevalmistuse ja täpsemad teadmised.

Küll võib diletant ses suhtes spetsitsies olla, et tal on kogemusi ja teadmisi omalt kutsealalt, mis aitavad mõista ala ja läheneda talle mitmelt seisukohalt. Nii tuleb näit. igale elukutselisele kunstnikule suureks kasuks tegeleda mitmesuguste teaduslikkude aladega, sest näiteks kujutal kunstnikul sageli ei piisa üksi silmast, et näha modelli õieti, tal peaks ka põhilisi teadmisi olema inimesest ja loodusest.

Võimalik, et renessansi aja suurtähtsuse võime luua selliseid igavese väärtusega kunstiteoseid oleneski sellest, et need mehed (Leonardo da Vinci, Michelangelo) olid ühtlasi ka oma aja suurvaimud, suured kunstnikud ja suured teadlased samal ajal (Leonardo da Vinci on teotsenud keemiku, arstiteadlase, loodusteadlase ja mehaanikuna). Ka hilisema aja surematud kirjanikud (Shakespeare, Goethe) olid kompetentsed mitmetel teaduslikkudel aladel. Nii on teaduslikul alal teotsemine diletandina kõigiti pooldatav.

Referent suhtub väga heatahtlikult eriti kunsti alal teotsevaise diletantidesse. Seal ei saa temaga küll kõigiti nõus olla. Seni küll, kuni need diletandid piirduvad ainult passiivse teotsemisega, ainult huviga asja vastu ja enese täiendamisega, kuid kui sama diletant hakkab juba mängima loovat kunstnikku ja ligimesi oma kunstiga kiusama hakkab, siis ei ole see sugugi nii positiivne nähtus, nagu seda referent väidab. Ta küll seab tingimuseks, et natuke eeldusi peab kunstnikul-diletandil ikka olema. Eeldustest on vast siiski liiga vähe. Iga normaalne inimene omab neid, mõnel on hääl veidi parem keskmisest, teine oskab natuke kirjutada. Nii võiks igaüks eneses kunstnikku avastada. Seda tulebki sageli ette. Leitakse eneses talent, ilma mingi ettevalmistuseta hakatakse inten-

siivselt looma, kas kirjutama armastusromaane või luuletusi, komponeerima helindeid, või lihtsalt avastatakse endas suurlaulja või minu pärast kas või pasunapuhuja, ja siis kiputakse igal juhul oma kunsti avalikkuse ette tooma. Rünatakse kirjastajaid ja ujutatakse kirjandusturg üle igasuguse prahiga, mis lugemiseks ei kõlba ja mida keegi lugeda ei tahagi. Kuigi loetakse, siis ainult raiatakse oma aega ja rikutakse maitset. Diletandid-„suurlauljad“ on meie seltskonnas üldtuntud ja -kardetud. Paremalt juhul loob nende „kunst“ meile lõbusa meeleolu, halvemal rikub me närve ja kõrvakuulmist.

Praegusel ajal on igale kättesaadavad kõigi aegade suurimate kirjanike teosed, me võime igal ajal kuulda surematute komponistide helitöid, võime kuulda laulmas Schaljapinit ja Kiepurat (selleks on olemas pea igas majas raadio). Nii on ühel diletandil äärmiselt raske midagi uut pakkuda ja publiku peenenenud

maitset rahuldada. Siin ei piisa üksi talendist, iga talent vajab edasiarendamist. Kui just ei olda suurvaim, peab omama head tehnikat, põhilisi teadmisi ja suurt praktikat, selleks et end kunstnikuks nimetada võida. Need väärtused aga hariliku diletandi juures enamasti puuduvad.

Nii on diletantismil (asjaarmastaja mõttes) ka omad väärtused, millised referent on kahe silma vahele jätnud. Seepärast on küsitav, kas diletandi positiivsed küljed siiski suudavad ülekaalu säilitada. Referent väidab, et diletant on ainult „diletantlikult“ võttes negatiivne, kuid tõeliselt on tas rohkem positiivsus. Siin on läbilöönum arvamine kuulutatud diletantlikuks. Kas ei oleks enim põhjust arvata, et ta oma kiidulaul diletandile on „diletantlikult“ käsitet? Ta on näinud diletandis ainult positiivseid külgi ja nii loonud omale mingi diletandi ideaal-kuju, mis aga tegelikule elule vaevalt vastab.

S. Volberg, III-b KK. kl.

Aguli-Mann.

(Järg)

IV

Õhtul, kui mees tuli koju, oli esimene asi, mis ta kuulis:

„Noh, vanamees, raha siia!“

Vanamees pidi raha Manni kätte andma.

„Raha, raha, raha,“ karjusid lapsed läbiseigi ja tantsisid nii kuis jalad kandisid.

Kui juba küllalt karatud oli, mindi magama. Varsti täitis tuba norin, mis oli tunnuseks, et kõik magasid rahulikku und.

*

Järgmisel hommikul oli Mann varakult ülal. Sai oma kolm liitrit piima kätte ja läks Ohaka juure lisaks tooma. Neile oleks ju kolmest liitrist jatkunud, kuid Mann oli pillaja ja armastas raha kohe ära raisata. Nii ostis ta Ohakalt kaks liitrit lisaks. Siis tõi ta mune, leiba, saia, peenleiba ja isegi neli kilo võid. Kui ta kõik oli jõudnud koju vedada, äratas ta lapsed üles ja hüüdis:

„Lapsed, vanamees, üles, üles.“

„Nii vara,“ kostis kooris vastus süngist.

„Tööd on palju, laud on katta, kus on pakud?“

„Siin, sāngi all,“ karjusid kõik läbiseigi ainult vanamees nohises.

Mann ladus kõik lauale ja pani siis laua jalgade alla puutükid, et laud heade söökidega ka möödajaile paistaks silma. Pere istus lauda ja sõi niipalju kui kõht kannatas. Kui enam ei jaksatud, heideti leiba luusse laskma.

Kui vanamees tööle oli läinud, ja lapsed õue mängima aetud, läks Mann karni. Tõi sealt lamba-, sea-, loomaja vasikaliha ja ladus need kõik patta, et keeta perele suppi. See ei lugenud tema meelest midagi, et liha oli liiga palju ja leent peaaegu sugugi. Liha ongi see hea asi. Mannil oli tuline kiire jälle poodi rutata, oli ju leivakali otsas, vaja uut teha. Ja Valfrid nuias juba ammu kisselli.

V

Ilu oli kuum ja lapsed ei viitsinud õues olla. Rosalinde Fernanda ja Elfriede Augustiine läksid raudtee ääre muruplatsile istuma. Willu ja Bernhard jäid veel viivuks õue, siis kadusid nemadki tuppä.

Toas hakkasid poisid kirikuid ehitama. Võeti leiva sisu ja mätsiti võiga kokku. Kui kirikuid kokku kümme oli valmis meisterdatud, tüdinesid poisid sellestki ajaviitest. Hakati korraldama laskevõistlust.

Veeti laud kesk tuba ja pandi võipütiga lauale. Villu pidi algama. Võttis rāpase käega pütist võid ja sihtis... Platsatades langes või vastu seina ja juubeldus täitis tuba: või oli langenud just kesk suurt plekki seinal, mis oli eelmiste võistluste märk. Visati veel paar korda, kuid siis tuli Mann ja tegi võistlusele järsu lõpu lapsi õue ajades. Mis lapsed vedelevad toas suvel sooja ilmaga. Või rikkumise pärast ei öeldud aga midagi.

*

Mann tõi naabrilt paja ja pani kisselli keema. Askeldas ja rahkeldas, aga valmis ta tegi selle üle aguli kuulsa „Manni prasnikkisselli“. Tiris siis suure vaevaga paja õue jahtuma.

Kui poisid nägid, et Manni kisselli-pada valveta jäi, tõid nad lusikad ja kavatsesid paja sisu ära hävitada.

„Mitte siin, kui mu mammi seda näeb,“ hirmutses kaupmehe poeg Olav.

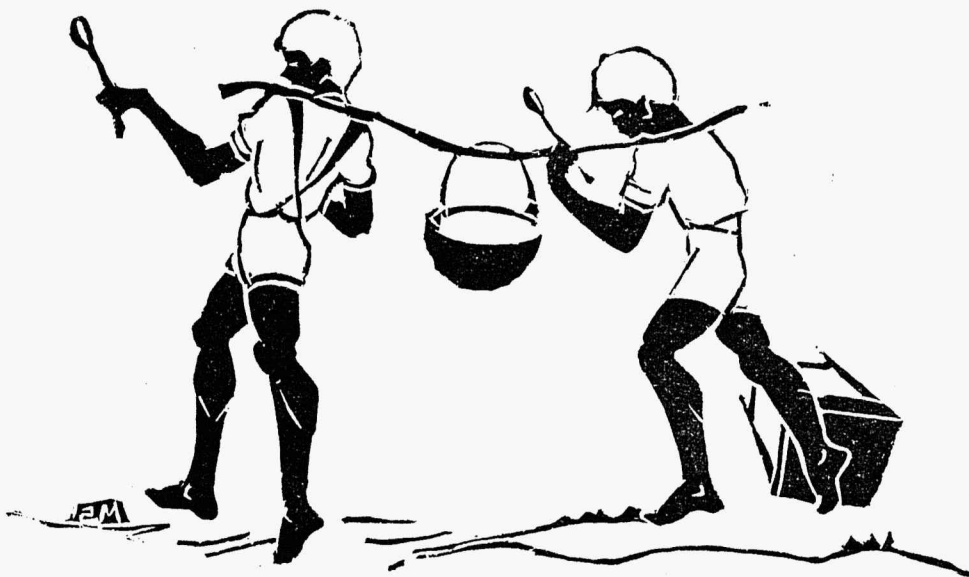
„No olgu, läheme siis majadest eemale,“ soovitas keegi, juba paja sisu proovides.

poistejõuk majade taha kadunud, kui Mann õue astus ja pada enam eest ei leidnud.

„Appi, vargad, röövlid!“ karjus ta ja lippas hoovimajas elava vanatüdruku juure häda kaebama. See oli pooleldi nõiamoor, ehk tema teab, kuhu pada saanud.

„Ei mina seda tea,“ vastas vanatüdruk heastmeelest igemeid paljastades, sest hambaid tal ei olnud.

Vaevalt oli Mann jõudnud lahkuda, kui juba vanamoor naabri uksest uudi-

„Kuhu?“ küsis jälle keegi teine.

„Heinamaale,“ soovitas üks.

„Sinna jah,“ nõustusid teisedki.

Pada võeti vahepuusse ja rongikäik algas, pajakandjad ees, siis käratsev poistehulk lusikad käes ja kõige sabas Olav, kellel oli ikka veel hirm, et ta uued „tribulised“ saab. Vaevalt oli

sega sisse lendas. See jälle läks tänavaäärsesse majja sõbrannale uudiseid viima ja rääkis ka kuuldust edasi, see jälle teatas sündmusest poeemandale ja nii ikka edasi, majaperenaisest Pesu Liisuni. Varsti sädistasid sellest harakadki aiateivas.

Rahvas kogunes hoovi ja hakkas

asja arutama. Üks seletas, et ta näinud, kui suur rõugearmiline mees tulnud ja paja ära viinud, teine jälle kinnitas, et ta näinud, kui pada käruga ära viidud.

„Aga mina tean tõtt,“ hakkas seletama paks kojanaaine. „Vaat' ma olin õues, kui tuli suur halk mehi ja tahtis pada ära viia, mina kohe krapsti ette, et kus te pajaga lähete. Nad kohe mulle, et pea lõuad, kui tahad eluga pääseda. Eks ma siis pidanudki,“ lõpetas ta kahetsevalt oma jutu.

Kavatseti parajasti politseisse minna, kui poisid pajaga väravast hoovi astusid.

„See siis on teie töö!“ rõõmutses Mann.

„Oh te head lapsed, teile ikka mu kissell maitseb. Teinekord kui võtate, tooge ikka pada tagasi,“ sõnas Mann üliõnnelikult.

Pettunult läks rahvas laiali. Olavi kisa aga täitis juba varsti hoovi, mis oli tunnuseks, et ta oma palga kätte sai.

IV.

Möödusid suvi ja sügis. Juba kattis lumi maad. Saabus suursündmus. Alevi koorekihti kuuluv isik, pritsimees ning tubli kaupmees Ohakas armsa abikaasaga pühitsesid oma abielu viieteistkümnendat aastapäeva. Kõik tahtsid olla külalised ja püüdsid sellepärast kaupmeest igapidi ülistada. Hommikul vara, kui isegi kaupmees veel magas, ilmus ta akna taha tuletõrjujate pasunakoor paraadmundris, kiivrid säravas hommikupäikeses.

Kui kõik kohal olid, vaadati veel mehed üle. — Kas kiivrid ikka läigivad ja säärikud on hästi „klantsima“ hõõrutud. Mõnel olid isegi lakkingad jalas. Ja hommikust õhku läbis varsti pasunakoori veniv hääl. Kõikide näod

olid pöördud akna poole, kuhu pidid õnneliku abielupaari naeratavad näod ilmuma. Nende asemel aga kerkis aknale nende järeltulija nägu, kes unesegajatele tegi inetu grimassi ja kadus...

Kaupmeherahvas aga magas õndsat und. Alles siis, kui veel kaks lugu oli maha mängitud, ilmusid juubilaride naeratavad näod aknale.

Astuti siis tuppa, sooviti õnne, võeti natuke veini ja kompvekke, lauldi elagu, ja lasti lõpuks kaupmeherahval veel natuke magada.

*

Kaupmeheproual oli palju tegemist ja askeldamist peolauaga. Kella viie paiku riietus ta ümber, vaatles laua üle... ja juba koputatigi uksele. No hakkas voolama siis rahvast igast aguli nurgast!

Prouad võtnud diivanil aset ja jutt läks lahti.

„No kuidas teie poeg Tartu kandis ka elab?“ küsis kaupmehe proua „Olla näe naise võtnud, nagu kirjutab,“ vastas proua Leetsoo.

„Ei tea, missuguse?“

„Ei ole näinud, aga küllap nad tulevad mind varsti vaatama.“

„Ja kas te nägite eile proua Rähna, missugune ta uus palit on, nagu naljanumber!“

„Pidavat kole kallis olema.“

„Ah mis, näe meile on võlgu, see on omaga täitsa sees.“

„Või nii, seda ma ei teadnudki,“ ütles kohe vanatüdruk-nõiamoor, kes selleks sinna oli kutsutud, et ta hiljem teistele räägiks, mis kaupmehe pool sõõdi ja mis kellelgi seljas oli.

Nii aeti juttu, kiideti head toitu ja lahket pererahvast hilisõhtuni. Siis mindi laiali.

VII.

Enam ei ole mul palju ütelda. Manni lapsed lendasid kui värvupojad pesast laiali. Kaupmees Ohaka pojast Olavist sai tubli kaupmees, kes veel praegugi peab oma poodi agulis edasi.

Piimanaine on juba ammu surnud,

ja piima veab hoopis uus eideke, käies oma vankriga ukse tagant ukse taha.

Mann ja teised agulielanikud kannavad juba kõik halli pead, ja kui tuleb jutuks endine elu ja aeg agulis, tõmbub ka kõige tõsisema agulielaniku suu naerule. Aga mõne loo juures poetub pisargi taskurätikusse.

Aino Liidak.

Muljeid vaidlusõhtult.

5. nov. korraldas kirjandusring koolis omavahelise vaidlusõhtu teemil: „Kas praegune koolinoorsugu on eemaldunud vaimukultuurist.“ Õhtu kujunes väga elavaks, publikut voolas kokku rohkesti. Põlev küsimus, nagu näha, huvitas meie inimesi.

Hilja Viires avas õhtu referaadiga, milles ta küsimust lähemalt selgitas. Kujutas olukorda nii mustades värvides, et publik oli päris rabatud. Referaat kujutas endas süüdistuskõnet, kusjuures süüpinka oli määratud terve meie koolinoorus. Joonistas huvitava pildi praegusaia tütarlastest: peas -ei midagi, kuklas olümpia-rull, loeb „Rahvalehte“ ja laulab šlaagereid. Tegeleb sadade igasuguste aladega, kuid ei huvitu millestki, näiteks külastab teatrit, kontserte ja vaimukultuuri ühinguid, kuid käib seal kas ennast näitamas, teisi vaatamas või lihtsalt seepärast, et teised ka käivad ja et muuga pole aega täita. Innuga tegeldakse ainult kino ja spordiga, kusjuures kino all mõeldakse harilikult Dick ja Doffi filme. Loetakse ka, aga ainult kriminaalromaane ja igasuguseid Hirlanda-lugusid, kui loevadki mõnd head, kunstipärast romaani, siis pealiskaudselt ja ainult aja- viiteks.

Referaat võeti vastu tormilise aplausiga. Jäi

selline mulje, nagu aplodeeriks kaebelune oma surmaotsusele. Või mõtles iga kiituse avaldaja, et kui hästi iseloomustas referent mu kooliõdesid?!

Järgmisena astus ette kaitsja. Üksikud optimistid mõtlesid kohe suures lootuses, et küllap see laps seab nüüd me noorsoo au jälle jalule. Aga advokaat, selle asemel, et hakata ümber lükkama süüdistustena esitat argumente ja avaldada isiklikku veendumust, andis ainult kokkuvõtte oma klassis korraldet ankeedist mille ta ise oli toime pannud kaasnoorte vaadete tutvumiseks. Ütles, et seal olid peaaegu kõik avaldanud arvamist, et koolinoorsugu on kõvasti vaimukultuuri küljes. Esitas ka mõningaid vastuväiteid referendile näit. et spordist saame ainult kasu, põhjendusena võttis selle tuntud väite kohusefunde ja aususe kasvatamisest spordi kaudu. Ka lubas ta meile lahkelt lugeda „Saatuslikku kristallpunnit“, sest selle kaudu õpime hindama „Forsytide saagat“. Üldiselt vastuväited olid nõrgad ja meeoleolu kaldus ilmselt süüdistaja poole. Oli näha, et kaitsjal omalgi ei olnud suurt usku oma kaitsealustesse.

Vaidlus algas kohe väga ägedalt peale ja kestis ühtlase pingega kuni koosoleku laiali ajamiseni. Käremeelsemaiks vaidlejaiks osutusid

just need pessimistid, üksikuil optimistidel oli tegemist, et kaasnootre reputatsiooni ülal hoida. Toome mõningaid näiteid arutusel olnud küsimustest.

Koolides teotsetakse agaralt mitmesuguste kultuuriringide ümber. Ka meie kooli asutati kirjandus- ja muusikaring — selge vaimsete huvide tunnus. Kumbki neist ringidest pole veel väljasuremise sümptoome avaldanud, tegevus on isegi elavnenud — veel selgem tunnus. Vaideldi vastu — kirjandusring asutati, et „Sütitkut“ päästa, mis oli kaelani võlgadesse sattunud. Uus vastuväide: on otse kiiduväärt nähe ja selgete vaimsete huvide tundemärk, võtta ette selline tülikas töö kui seda on kirjandusringi asutamine meie vaimukultuuri häälekandja päästmiseks. Pealegi võetakse kirjandusringi tööst arvukalt ja innuga osa. Samuti „Sütitkut“ loeb 100 prots. meie keskk. ja gümn. õpilasist. Siis üks õpilane selgitas seda kirjandusringi tööst osavõttu oma klassis. Ütles, et kui rääkida klassis mingist kirjandusringi üritusest, siis peab oma hääle ära karjuma, aga siiski ei võta keegi vaevaks sind kuulata. Keegi ei lase end oma tegevuses eksitada. Üks laulab edasi kõige uuemat šlaagerit, teine loeb „Perekonnalehte“ ja kolmas säeb oma olümpia-rulli õigesse vinklisse. Kui aga näiteks kuulatakse, et asi korraldatakse koos „realikatega“, siis saavad nad äkki kirjandushuviliseks, jätavad oma kerge kirjanduse ja olümpiarullid ja lubavad kõik kaema tulla. Kuna selle klassi õpilastest keegi oma klassi kaitseks sõna ei võtnud, siis peab kahetsusega tunnistama, et vähemalt selles klassis asi vaimukultuuriga küll roosiline pole. Troostiks võib öelda, et seda nähtust õnneks üldistada ei saa.

Üks õpilane võrdles meie ajanoorust „Noor-Eesti“ aegse õppurkonnaga. Et vaat' kus olid tol ajal alles huvid! Loeti laua all ja laua peal ja kirjutati ise. Iseäranis võttis eeskujuks oma lemmik-kirjanikku Fr. Tuglast. Idealiseeris tolle stsioon opositsiooni pärast. Kutsus kõiki üles praegusaja kirjanduse ja kunstivoolu vastu mäsama. Seal juhiti ta tähelepanu lahkelt sellele,

et ta endale vastu räägib, et miks ta tahab tema poolt enne nii ülistet Tuglase ja teiste eesti kirjanike elutööid maha hakata kiskuma. Kui põhjust pole vastuhakuks, siis opositsiooni opositsiooni pärast kuidagi õigustada ei saa.

Siis räägiti meie noorte liiga laiali valgunud huvidest. Meie noored ei spetsialiseeru, tegelevad liig paljude aladega korraga ja nii jäävad kõik teadmised pinnapealseiks. Vastuväide: praeguse aja nõue on olla kompetentne võimalikult paljudel aladel, kui tahad end haritud inimeseks nimetada. Samuti on väga tähtis tutvuda nooruses mitmesuguste aladega, sest liigvarases nooruses spetsialiseerumine on ühenduses riskiga — valida vale ala, mis hiljem osutuks ebasobivaks. Noorus on antud inimesele otsinguaja järguks.

Järgmisena tuldi tagasi kirjanduse juure. Optimistid väitsid, et vähemalt vanemas õppurperes väga vähe loetakse kerget ajaviitekirjandust, ainult siis vast, kui ollakse väsinud vaimsest tööst ja vajatakse puhkust ajudele ja ergukavale. Muidu loetakse meelsasti selliseid raskeid raamatuid nagu „Nõnda kõneles Zarathustra“ ja „Jean Chistophe“. Pessimistid mõnõsid küll, et sarnaseid raamatuid loetakse, kuid mitte enescarendamise mõttes ja huvist, vaid et loodelakse saada neist vaimukaid ja sügavaid mõteteri, millistega siis seltskonnas võiks sähelda. Huvitav, kus on õppuritel sellised seltskonnad, kus arutatakse sügavaid filosoofilisi probleeme?

Mis puutub kontserti ja teatrisse, siis jää ikka see arvamine peale, et sinna ikka ilma huvita ei minda. Kontsertidel käib õpilasi ju väga rohkel arvul. Kui neil ei oleks huvi muusika vastu, nad ei läheks ju kontsertsaali seisma mitmeks tunniks. Et teatris vähem käiakse kui kinos on arusaadav sel lihtsal põhjusel, et kino on palju kättesaadavam kui teater; odavam, võtab vähem aega ja ei nõua sellist pikka ettemõtlemist ja -valmistamist nagu teater. Pealegi on kinodes juba üksi häid filme mitu korda rohkem kui teatris lavastusi üldse aasta jooksul. Peale selle Dick ja Doffi filmi heale,

kunstilisele filmile eelistavad ainult õpilased alla 13 aasta.

Noorust süüdistati lõpuks selles, et ta otsib ainult lõbu ja mugavust igast asjast, keegi vae-va näha ei taha, tööst hoitakse eemale kui kat-kust. Igatahes viimane väide küll paika ei pea ja lõppude lõpuks meie, noored ja elujõulised inimesed ei taha ometi askeetideks hakata. Tea millal me siis veel eluga ta rõõmsast küljest tutvume ja lõbutseme kui mitte nooruses. Need meie kooli radikaalid ei taha noortele lubada midagi niisugust, ei sporti, kino ega tantsu. Isegi mitte viisakat soengut ja riietust. Nende ideaalne naisõppur on nähtavasti pikapatsiline saksa „gretcheni“ tüüp, kes teeb seda, mida mamma käsib, äripäeval on teaduslikuks tööks koolis ja kodus, vahest loeb ka mõne ilukirjan-

dusliku teose. Laupäeva õhtul lubab endale seda lõbu, et luuletab mõned laulud, pühapäeval läheb ooperisse või kultuurfilmi vaatama. Kui lõpetab kooli, astub ellu — pagasina peatäis raamatularkust, seljas küür ja ninal prillid. Elu-tarkust ja -kogemust — ei raasugi.

Nii, et ei ole sugugi soovitav liialdada selle vaimutoiduga, parem antagu noortele mis noor-te kohus — parajal määral vaimlist ja kehalist tööd ja ka lõbu. Võib olla seepärast ongi mõ-nedel täiesti huvi kadunud vaimukultuuri vastu, et neid igal sammul sellega piinatakse, seda alatasa peale sundides. Antagu noortele vaba võimalus valida vaimutoidu ja lõbu vahel ja 90 prots. valib vaimutoidu. 10 prots. valib alul lõbu, kuid varsti pöörab sellele selja ja jääb siiski hariduse jüngriks.

T. K. V. Ü.

Tallinna Keskkoolide Vaimukultuuri Ühing — on Tallinnas töötavaist õpilasuühinguist ainus, mis tegeleb vaimukultuuriga selle sõna laiemas tähenduses.

Paari aasta eest hakati puudust tundma organisatsiooni järele, kus õpilased võiksid harrastada kunsti, kirjandust ja muid vaimu-kultuuri alasid, ja kuna Tallinnas olid õpilasuühinguid, mis tegelesid spordi, muusika ja loo-dusega, otsustati asutada TKVÜ. 1. mail 1936. a. peeti Kunstihoones avakoosolek, mille kokku-kutsujaks oli „Tuleviku Radade“ Tallinna toimkond.

TKVÜ ülesandeks jäi ühendada Tallinna koolide vaimset eliiti ja anda talle võimalus end avaldada ja läiidada. Sõna-sõnalalt põhi-kirja järele kõlab see järgmiselt: Kasvatada õppureis algatusvõimet, arendada neis kohuse-tunnet iseenda, kaasõpilaste, ühiskonna ja isa-maa vastu, kaasa mõjuda õpilaste moraalse, intellektuaalse ja vaimse tasapinna tõstmiseks.

Siiani on nooruke ühing oma ülesannet võrd-lemisi hästi täitnud. Tegevuskavad on olnud küll veidi ühekülgsed, on harrastatud peami-selt kirjandust, kuid, nagu kuuldu, paranda-takse see viga juba eeloleval semestril ja võe-takse kavasse ka muud kunstialad.

Eelmisel aastal peeti paar referaat- ja vaid-lusõhtut, millest parimini meeldis Aug. Mälgu referaat „Looja ja lugeja“.

Sel semestril on samuti hästi õnnestunud õhtuid. Hra mag. Aaviku loeng „Eesti keele arengust“ leidis täit tunnustust ja oli kokku meelitanud suure kuulajaskonna. Samuti eri-list poolehoidu leidis kõnevõistlus. Otse ülla-tav oli kõnelejate teadmiste kõrge tase. Sõna-vara, eriti mis puutub uus- ja võõrsõnadesse, oli rikas ja omati laialdasi teadmisi kunsti üle. Jury poolt määratud auhindade saajad (I Oja GAG, II Meier TKG, III Laaban TIIPG) vää-risid neid igati.

Kaks korraldatud vaidlusõhtut möödusid küll ka elavalt, kuid jätsid siiski mõndagi soovida: ei suudetud pidada kinni teemast ja erilisi tulemusi vaidlused ei andnud.

6. XII refereris R. Rebas K. E. Söödi elust ja loomingust, mille järele esitati Söödi luuletusi. 18. XII korraldatud jõuluõhtu liikmete vaheliste tihedamate sidemete loomiseks kuulub ka õnnestunud õhtute hulka.

Nagu varem mainisin, võetakse järgmisel semestril kavas ka muid kunstialasid. Sellega on saavutatud ka väga sisukas kava. Näiteks on seal loeng muusikast ja kujutavast kunstist, vaidlus naisõigulusest jne.

TKVÜ praegune hooldaja on mag. Joh. Avik. Juhatusse kuuluvad Raoul Remmel-

gas (esimees), Liidak, Kruus, Kruise, Laas, Balder, Gross, Kadar, keda nende töös tublisti aitab prl. Tamverk.

Juhatus ja liikmed on tööst aktiivselt osa võtnud ja juhatuse vaev ja hool väärrib tänu. Ühingu tööle tulevikus kujuneb kindlasti mii-nuseks asjaolu, et liikmeskond koosneb enamasti gümnaasiumi abiturientidest, samuti juhatus. Mis tehakse siis tuleval aastal? Nooremad, koonduge ka TKVÜ-sse, nii tarkadest asjadest seal ei kõnelda, et te aru ei saa. Ja välja surra ei tohi see ainus õpilaskonna vaimukultuuri harrastuse koht. TKVÜ-sse võetakse liikmeks kõiki keskkooli- ja gümnaasiumi-õpilasi. Pöörduge Aino Liidaku poole ja paluge sisseastumise sooviavalduse lehti!

Arvustusi.

Lähtudes põhimõttest, et kooliipo kava ülesandeks on tutvustada vanemaid õpilaste saavutustega, võib kava koostada kahesuguse eesmärgiga: Kas esitada andekamate õpilaste saavutusi igast klassist — sel puhul kujuneb kava kahtlemata mitmekesiseks, kuid ka ebahühtlaseks ja vähem kunstipäraseks —, või püüda pakkuda kooli parimat. Sealjuures tehakse valik ainult vanemate klasside õpilaste hulgast, kuid tagajärg kujuneb väärtuslikumaks ja kunstiline tase kõrgemaks.

Viimast eesmärki taotles ka 20. XI 37. a. korraldatud Tall. II. Poegl. güm. „Peoõhtu“ kava.

Ettekanded jagunesid kahte ossa. Esimene osa kujunes võrdlemisi kunstikõrgeks tervikuks. Sooloettekanded — kava esimesed palad — täideti korrektselt. Eriti väärrib mainimist J. Laabani esitatud Liszti „Poola laul“ kuna Chopini vals'i ettekandes ilmnis segav närvilikkus ja kinnine lõök.

Tänu muusikaõpetajale hr. Toomingale, kes taibukalt muusikat harrastava õpilasparemiku tegevusse oli rakendanud ja maitsekalt kava koostanud, valmistasid topeltkvarteti, orkestri ja koori esinemised meeldiva elamuse. Eriti väärrib mainimist orkestri esinemine koos kooriga.

Siin ei tunginud nii väga esile ka saali halb akustika, mis topeltkvarteti pianod ja forted kaduma lasi minna. Kava esimene osa lõppes G. Ernesaksa „Hakkame mehed minema'ga“, mis vajaliku tarmu ja hooga läbiviidult kujunes õhtu kulminatsiooniks.

Väikese pettumuse valmistas kava teine osa „Härra Mauruse koolis“ IV pildi ettekanne. Suurimaks puuduseks oli peategelaste järjekindlusetus osa läbiviimises. Nii kõneles Voitinski lava taga hoopis teise häälega kui laval. Sealjuures aga Voitinski kuju ja hääel laval oli väga hea. Teine õpetaja unustas sageli, et ta jooibud peab olema. Kujult ja maskilt hea oli härra Maurus, kuid ta väljendus kahjuks liialt noore, „oma enese“ häälega.

Paremini täitsid oma osa õpilased eesotsas Liblega ja Jurka, kes soliidusega — (võib-olla isegi liialdatud) hääles ja hoiakus sooritas oma ülesande. Indrekul oli väga väike osa. Ta näis veidi enam kohmetu kui tarvis.

Üldiselt näis, et näiterühma edukust takistas peamiselt ettekantav pala ise. Esijoones mitte tervik, teiseks näitlejaile liialt suuri nõudeid esitav: pea iga tegelane sügavalt omapärane tüüp.

Lõpuks tahaksin veel tähelepanu juhtida publikule. Piinlik oli näha, millise hoolimatusesega suhtuti ettekandesse. Päriss avalikult avaldati soovi „selle igavuse“ lõpu tulekuks ja juteldi vabalt. Sealjuures nii häid ettekandeid ei leia vist üldse mujal koolides. Enam distsipliini ja huvi kunsti vastu õpilastes oleks hädavajalik.

Meie traditsioonilise jõulueelse koolipeo kava oli seekord tublisti lühem eelmisest, mis on kindlasti tervitatav nii külaliste kui ka õpetajate-õpilaste seisukohalt. Kuid kahjuks oli siin käidud veidi vale teed. Kui paari aasta eest mõjusid väsitavalt siis kombeks olevad 10—15 klaveripala, ei ütle see veel, et neid täiesti tuleks eeskavast välja lülitada. Koolis leidub hulk klaverimängijaid, nende hulgas mitu andekat, kelledest mõni võinuks siiski midagi esitada. Sealjuures tantsude arvus pöördumisele eelnevat ei jäetud ära midagi. Kirjanduslikku samuti peaaegu polnudki, siin aga on vabanduseks asjaolu, et kontsertsaalis sõnalis ettekandeid läbi viia on äärmiselt raske ja vähetasuv. Sel põhjusel Maret Kapi poolt ettekantud deklamatsioon Kivika „Lõputul teel“ ei läitnud temale pandud lootusi. Kapi muidu meeldiv ja deklamatsioonideks sobiv hääl ei pääsnud mõjule, ja ettekanne kaotas palju.

Imestamapanev oli eeskava esimene number — algkooli koori ettekanne. Väikesed oskasid suurepäraselt esile tuua tõsusid ja langused, mida ei oleks teadnud loota. Laulud olid samuti hästi valitud, nii et peaaegu võiks öelda: algkooli koor ületas gümnaasiumi, ehkki ka gümnaasiumi koor oma laulud korrektselt esitas.

Muusikalistest ettekannetest oli tervitatav soololaulu kavasse võtmine. Ojaste ja Heinam, ehkki noored, sooritasid oma ülesanded hästi. Heinam küll langes hääles tublisti, mida tuleb panna esmakordse esinemise ja lambipalaviku arvele, aga duett parandas sellegi vea.

Kõige paremaks numbriks kujunes gümnaasiumi õpilaste võimlemine. Tööd ja vaeva oli tublisti nähtud, aga see kandis ka vilja. Endisaja võimlemine selle kõrval ei rahuldanud.

Suurema osa eeskavast täitsid tantsud — seekord ainult rühmatantsud. Väikesed tantsijad täitsid oma osad hästi, siiski mõne tantsu juures suutis nautida ainult kostüüme ja muusikat.

Tantsudest tõesti meeldis kadrill, mida II algk. kl. õpilased kenasti, loomuliku graatsia ja tõsidusega esitasid, andes hea karakterpildi läinud sajandi seltskondlikest koosviibimistest.

Punamütsikesed tantsisid temperamentselt ja hästi ja kuri hunt ületas kõigi lootused.

Eeskava viimane number Straussi „Doonau laineil“, kujunes õhtu tõmbenumbriks. Koor orkestri ja eesriide osas täitis oma osa paremini kui juleti loota. Samuti tantsijad, tänu heale treeningule, ei jäänud sugugi hätta, nii et edu oli täielik.

Nagu ikka oli suurt tähelepanu pööratud kostüümidele ja need olid tõesti kaunid ja efektsed.

Tervitatav oli lastevanemate tänu avaldamine korraldajaile õpetajatele. Nende hool ja töö väärilis seda igati.

Nagu kõigest nähtub võib pidu lugeda korraldajainuks. Kunstilise taseme kõrgus küll jättis soovida, kuid olles lähtunud põhimõttest anda läbilõige iga klassi õpilaste võimeist ja oskust, ei saa seda nõudagi.

Ettekannete-õhtul 15. XII 37.

15. detsembril korraldas E. Lenderi gümnaasiumi muusikaring kooli ruumes esimese ettekannete-õhtu.

Õhtu pidi juba hulk aega varem toimuma, kuid mitmesuguste asjaolude tõttu ei saadud seda enne kui mainitud kuupäeval, korraldada.

Õhtul olid kaastegevad vil! Karin Prie (klaver) ning vil! Carmen Prie (viul).

Kava koosnes kahest osast. Esimeses osas, mis koosnes vaid klaveripaladest, mängis vil! Karin Prie esimeseks Rameau-Godovsky „Tamburiini“. Kava teise palana ettenähtud Beethoveni „32 variatsiooni c-mollis“ asemel esitas noor klaverikunstnik lühema pala.

Järgnesid Chopin'i „Etuud e-duur“, Debussy „Aed vihmas“ ning eeskava esimene pool lõppes Liszt'i „Vals-impromptuga“.

Teises osas vil! Carmen Prie kandis viiulil oma õe vil! Karin Prie saatel ette rea meeldivaid viiulipalu. Vil! Carmen Prie esitas Bach'i „Chaconne“ E. Kapi kaks pala „Meloodia“ ning „Eesti tants nr. 2“, Lalo: Andante „Hispaania sümfooniast“ ning lõpupalana Vieniavsky „Polonees d-duuri“.

Kestvate kiiduavalduste peale esitas vil! Carmen Prie veel rea hoogsaid lisapalu.

Mõlemad noored kunstnikud on konservatooriumi õpilased, ning kuuluvad meie vill-deperre. Vaatamata oma noorusele on mõlemad õed juba täie tunnustuse ning kiituse osalised.

Nii Karin kui ka Carmen Prii on meie õpilastele juba varemalt tuntud, nii koolipidude, muusikaõhtute kui ka väljaspool kooli toimunud kontsertide ning esinemiste kaudu.

Osavõtt õhtust, arvestades seda, et õhtu toimus varsti peale koolipäeva, ning enne koolist vabanemist ja tunnistuste saamist, kus

õpilasil tuleb veel kõvasti pingutada, oli võrdlemisi elav.

Loodame, et selliseid kunstiküpsaid õhtuid saagedamini korraldatakse. Aitavad need ju lõsta õppurkonna muusikalist maitset ning virgutavad neid ka ise edasiõppimisele ja katsetusile.

M. O.; T. V.; A. T.

Teateid.

5. XI. 37. oli kooli ruumes Kirjandusringi korraldatud vaidlusõhtu teemal „Kas tänapäeva noorus on vaimukultuurist eemaldunud“. Õhtu leidis elavat osa- ning sõnavõttu.

19. XI. 37. oli Kirjandusringi kõnede-õhtu. Kõnede esinesid: Maret Kapp teemal „Kuidas suhtuda eluvõimetusse inimesse“, Maimu Simmul kõneles „Kuldsest keskteest“, Karin Bauman „Spordist“, Karin Valdov „Õpilasest“, Erika Erm kõneles teemal „Kas õpilasile on keelatud kirjandust“ ning Helmi Koljo „Muusikast õpilase elus.“

Sellised kõnede-õhtud oleks edaspidigi väga tervitatavad, kuna nad aitavad õpilasi väljendada oma mõtteid selgelt ning voolavalt.

26. XI. 37. korraldasid II gümn. ning meie kooli kirjandusringid ühise vaidlusõhtu teemal: „Saatus ja tahe“.

Õhtu leidis elavat osavõttu mõlema kooli õpilaste poolt. Kahjuks olid sõnavõtjad ikka enam-vähem samad isikud, ning teema ei suutnud haarata laiemat hulka, mis tuleb vist küll selle arvele kirjutada, et teema „Saatus ja tahe“ ei olnud õpilasile küllalt lähedane.

5. XII. 37. toimus Estonia kontsert- ning roheline saalis koolipäeva.

9. XII. 37. oli kooli ruumes koos II gümn. ja K. E. Söödi austamisõhtu. Refereerisid II gümn. õpilane Olev Paju ning meie kooli õpilane Niina Lipp. Pealeselle esitati K. E. Söödi luuletisi ning kanti ette muusikalisi palu, kusjuures suure kiituse osaliseks sai II gümn. topeltkvartett, kandes ette kaks laulu.

15. XII. 37. korraldas muusikaring esimese ettekannete-õhtu. Kaastegevad olid vil! Karin Prii (klaver) ning vil! Carmen Prii (viul).

19. XII. 37. korraldas Gustav Adolfi gümn. kultuuriring jõuluõhtu, kuhu kutsuti kõikide koolide esindajad, kaks õpilast ka meie koolist.

20. XII. 37. möödus Suusapäeva tähe all. Arvestades suusatamisoskust, suusatajaid olid 4-jas rühmas. Iga rühm oli ise õpetaja juhatusel all ning sõitis erikohta. See oli esimene kord meie kooli ajaloos, et õpilasile anti vaba päev — suusatamiseks. Igatahes väga tervitatav samm. Kahju ainult, et see päev nii lühike oli ning ühine suusatamine nii ruttu lõppes.

21. XII. 37. oli kooli jõulupuu, algkooli, progümnaasiumi ja gümnaasiumi õpilasile. Alul olid mõned ettekanded, ning lauldi jõululaule. Selle järele tuli jõuluvana, kes peaaegu igalt klassilt mingit ettekannet nõudis — vastutasuna aga saime selle eest ilusad jõulupakid, mis maskidega ümbritsetud olid. Hiljem sai maskide kulul palju nalja ja naeru.

Õhtu lõpupoole oli koos J. Vestholmi gümn. õpilastega tants ning kell 11 oli tujuküllane lõpp.

Veebruari lõpupoole korraldab muusikaring prof. A. Kapi õhtu.

14. I. 38. korraldatakse koos II gümn. õpilastega Välismaa-õhtu. Mõlemast koolist esinevad jutustistega õpilased.

8. I. 38. oli kooli ruumes kahel lõppklassil traditsiooniline kinnine abiturientide lõpu-ball.

Vastutav toimetaja pr. **E. Lukats**. Peatoimetaja **Maia Sinberg**. Tegevtoimetaja **Aino Tamjärv**. Keeleline korrektor **Elvi Paju**. Kirjatoimetaja **Asta Liik**. Toimetuse liikmed: **Tiiu Viires, Maret Kapp, Aino Liidak, Erika Erm, Margarethe Ots, Vilma Loo**.

